

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY MAZOWIECKIEGO**

z dnia 13 grudnia 2017 r.
w sprawie nadania nazwy ulicy

Na podstawie art. 6 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (Dz. U. poz. 744 oraz z 2017 r. poz. 1389) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zmienia się dotychczasową nazwę ulicy położonej w Mieście Nowy Dwór Mazowiecki z Gen. Zygmunta Berlinga na Rtm. Witolda Pileckiego.

§ 2. Wykonanie zarządzenia powierza się Burmistrzowi Miasta Nowy Dwór Mazowiecki.

§ 3. Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego i wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Uzasadnienie

W dniu 2 września 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 744), zwana dalej „ustawą”. Ustawa została zmieniona ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz. U. poz. 1389).

Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 1 ustawy, obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniające osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego zmienia w terminie 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie. Stosownie do art. 1 ust. 2 ustawy za propagujące komunizm uważa się także nazwy odwołujące się do osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących represyjny, autorytarny i niesuwerenny system władzy w Polsce w latach 1944-1989.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy w przypadku niewykonania obowiązku przez właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego, wojewoda wydaje zarządzenie zastępcze, w którym nadaje nazwę zgodną z art. 1 ustawy w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin na podjęcie działań przez organ jednostki samorządu terytorialnego.

Rada Miasta Nowy Dwór Mazowiecki nie wykonała ustawowego obowiązku i nie dokonała zmiany nazwy ulicy Gen. Zygmunta Berlinga. Wojewoda zwrócił się, w trybie art. 6 ust. 3 ustawy, do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o wydanie opinii potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy z art. 1 (pismo z dnia 24 listopada 2017 r. znak WNP-I.40.659.2017.KS). Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia IPN

wpłynęła do organu nadzoru w dniu 6 grudnia 2017 r. (pismo z dnia 6 grudnia 2017 r. znak BUW-940-229(4)/17).

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa Gen. Zygmunta Berlinga wypełnia normę art. 1 ustawy.

Zygmunt Berling (1896–1980) – do 1939 r. zawodowy oficer Wojska Polskiego, później współpracownik NKWD i działacz prokomunistyczny, zdegradowany i skazany na śmierć za zdradę, mianowany przez Stalina dowódcą polskich jednostek przy Armii Czerwonej, wysoki urzędnik państwowy w PRL, z wykształcenia prawnik. W latach 1914–1918 służył w Legionach i w armii austriackiej. Potem w Wojsku Polskim: dowódcą batalionu w wojnie 1920 r., później szef sztabu dywizji, zastępca dowódcy okręgu korpusu i dowódcą pułku. W 1930 r. został awansowany na podpułkownika. W lipcu 1939 r. zwolniony ze służby czynnej. Po wrześniu 1939 r. znalazł się na obszarach zajętych przez Armię Czerwoną. Na początku listopada 1939 r. zgłosił się do sowieckiej milicji i został aresztowany przez NKWD. W obozie jenieckim w Starobielsku został zwerbowany do współpracy z NKWD. Czynnie włączył się w sowieckie działania propagandowe, przekonując do wizji odbudowy Polski jako republiki integralnie włączonej do ZSRR. Skierowany wraz z grupą oficerów deklarujących chęć wspierania Sowietów do willi NKWD w Małachówce pod Moskwą, pomagał w weryfikacji ich prawdziwego stosunku do Rosji. Był współautorem wiernopoddańczej deklaracji skierowanej do Stalina w marcu 1941 r. Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej zadeklarował chęć służenia w Armii Czerwonej. Jednak po wznowieniu stosunków dyplomatycznych ZSRR z Polską otrzymał od NKWD polecenie zgłoszenia się do jednostek Wojska Polskiego, tworzonych pod dowództwem Gen. Władysława Andersa. W tym czasie wciąż podtrzymywał tajną współpracę z wyznaczonym oficerem NKWD. Zdezerterował z Wojska Polskiego wraz z dwoma innymi oficerami podczas ewakuacji do Iranu. W kwietniu 1943 r. rozkazem personalnym nr 36 gen. Władysława Andersa został zdegradowany i formalnie wydalony z wojska. W lipcu 1943 r. odbyła się rozprawa Sądu Polowego przeciw Berlingowi i towarzyszący. Wyrok nie tylko potwierdził wydalenie z wojska, ale jednocześnie zaocznie skazywał go na karę śmierci za zdradę oraz utratę praw publicznych na zawsze.

Stalin wyznaczył Berlinga na dowódcę tworzonej w ramach sowieckich sił zbrojnych tzw. 1 Polskiej Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki a potem tzw. I Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. Mianował Berlinga pułkownikiem, a następnie generał-majorem. Berling nie ukrywał rozległych ambicji politycznych, ukierunkowanych na objęcie władzy w kraju po jego zajęciu przez Armię Czerwoną. W rozkazie do żołnierzy z października 1943 r. wprost mówił: „*Stworzymy tymczasową władzę i zapewnimy jej swobodę pracy*”. Był członkiem ścisłych władz utworzonego na polecenie Stalina tzw. Związku Patriotów Polskich. Berling był w pełni odpowiedzialny za stworzenie systemu indoktrynacji politycznej w jednostkach oraz za wyroki sądów polowych – wykonywane także za „nieodpowiednie” poglądy polityczne. Energicznie realizował polecenia i rozkazy Moskwy, wymierzone w konstytucyjne władze Rzeczypospolitej i w struktury polskiego państwa podziemnego. W marcu 1944 r. Berling został mianowany przez Stalina dowódcą złożonej z Polaków I Armii. Bezwzględnie egzekwował wśród swoich podkomendnych obowiązek politycznej wierności Sowietom. Za jego akceptacją wykonano liczne wyroki śmierci na dezertkach i „politycznie niedostosowanych” żołnierzach, w tym także związanych z podziemiem niepodległościowym. We wrześniu 1944 r. podległe Berlingowi jednostki

I Armii podjęły nieudaną i okupioną licznymi ofiarami próbę forsowania Wisły w Warszawie. Znaczna część szeregowych żołnierzy uczestniczyła w operacji w przekonaniu, że ma ona na celu pomoc Powstaniu Warszawskiemu. Była to operacja przeprowadzona ograniczonymi siłami z rozkazu sowieckiego dowództwa tego odcinka frontu, ukierunkowana na uchwycenie przyczółków na ograniczonym obszarze lewego brzegu Wisły.

Utracił zaufanie Stalina najprawdopodobniej na skutek nadmiernych ambicji politycznych. Przydzielono mu mandat fasadowej „Krajowej Rady Narodowej”, ale został pozbawiony możliwości odegrania pierwszoplanowej roli w budowanych strukturach komunistycznej władzy. Od jesieni 1944 r. Berling w mundurze sowieckiego generała przez trzy lata uczęszczał na studia w Akademii Wojennej w Moskwie. Do Polski powrócił w 1947 r. Pełnił wysokie stanowiska w wojsku i w państwie komunistycznym. W okresie dojrzałego stalinizmu (1948–1953) był m.in. organizatorem i komendantem Akademii Sztabu Generalnego. W 1953 r. i w latach następnych był podsekretarzem stanu i wiceministrem w różnych resortach. Od 1963 r. był oficjalnie członkiem PZPR. Zmarł w Warszawie w 1980 r.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Na mocy art. 6 ust. 2 i 3 ustawy organ nadzoru jest zatem zobligowany do wydania zarządzenia zastępczego dokonującego zmiany nazwy ulicy z Gen. Zygmunta Berlinga na Rtm. Witolda Pileckiego.

Witold Pilecki herbu Leliwa ps. „Witold”, „Druh” (1901 - 1948), rotmistrz kawalerii Wojska Polskiego, współzałożyciel Tajnej Armii Polskiej, żołnierz Armii Krajowej, więzień i organizator ruchu oporu w KL Auschwitz.

W latach 1918–1921 służył w Wojsku Polskim, walczył podczas wojny z bolszewikami oraz w Bitwie Warszawskiej. Został dwukrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych. Po wojnie został zdemobilizowany.

W sierpniu 1939 r. został ponownie zmobilizowany. Walczył w kampanii wrześniowej. Ostatnie walki jego Oddział prowadził jako jednostka partyzancka. Pilecki rozwiązał swój pluton w październiku 1939 r. i przeszedł do konspiracji. Po zakończeniu kampanii wrześniowej przedostał się do Warszawy, został jednym z organizatorów powołanej w listopadzie 1939 r. konspiracyjnej organizacji Tajnej Armii Polskiej. W 1940 r. obóz w Auschwitz stał się przedmiotem zainteresowania organizacji. Pojawiła się propozycja, aby ktoś ze ścisłego kierownictwa przedostał się do niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz w celu skontaktowania się z uwięzionymi członkami organizacji, zebrania informacji wywiadowczych na temat jego funkcjonowania oraz zorganizowania wewnątrz

ruchu oporu. Witold Pilecki zgłosił się do tego zadania i we wrześniu 1940 r. dał się ująć w łapance na Żoliborzu. Był głównym organizatorem konspiracji w obozie (Związek Organizacji Wojskowej ZOW). Opracowywał pierwsze sprawozdania o ludobójstwie w Auschwitz („raporty Pileckiego”). Za swoją działalność konspiracyjną Pilecki jeszcze jako więzień obozu, w listopadzie 1941 r. został awansowany przez gen. Stefana Grot-Roweckiego do stopnia porucznika. W kwietniu 1943 r. Pilecki wraz z dwoma współwięźniami zdołał uciec z obozu

W latach 1943–1944 służył w oddziale III Kedywu KG AK i brał udział w powstaniu warszawskim. W latach 1944–1945 przebywał w niewoli niemieckiej.

W czerwcu 1946 r. Pilecki dowiedział się, że otrzymał rozkaz opuszczenia kraju. Nie ujawnił się i w maju 1947 r. został aresztowany. W areszcie był torturowany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa. W marcu 1948 r. przed Rejonowym Sądem Wojskowym w Warszawie rozpoczął się proces tzw. „grupy Witolda”. Rotmistrz Pilecki został oskarżony m.in. o zorganizowanie na terenie Polski sieci wywiadowczej na rzecz gen. Andersa oraz przygotowywanie zbrojnego zamachu na grupę dygnitarzy MBP tzw. likwidacja „mózgów MBP”. W marcu 1948 r. został skazany na karę śmierci. Najwyższy Sąd Wojskowy wyrok ten utrzymał w mocy. Wyrok wykonano w maju 1948 r. w więzieniu mokotowskim na Rakowieckiej.

Po przeprowadzonych w 2012 r. ekshumacjach i badaniach jednoznacznie ustalono, że został pochowany w kwaterze na Łączce, gdzie potajemnie chowano ofiary UB, by pamięć w Polsce po nich zginęła. Prokuratorzy z Naczelnej Prokuratury Wojskowej w 1990 r. podjęli rewizję procesu grupy rotmistrza Pileckiego. Unieważnienie wyroku w sprawie Witolda Pileckiego oraz pozostałych zasądzonych wraz z nim w 1948 r. oskarżonych nastąpiło w październiku 1990 r. Wojskowy Sąd Najwyższy uwolnił skazanych od stawianych im ongiś zarzutów, podkreślając niesprawiedliwy charakter wydanych wyroków, które zapadły z naruszeniem prawa. Sąd Najwyższy podkreślił patriotyczną postawę niesłusznie skazanych.

Witold Pilecki został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1995) i Orderem Orła Białego (2006).

Na podstawie art. 5 ustawy pisma oraz postępowania sądowe i administracyjne w sprawach dotyczących ujawnienia w księgach wieczystych oraz uwzględnienia w rejestrach, ewidencjach i dokumentach urzędowych zmiany nazwy dokonanej na podstawie ustawy są wolne od opłat, zaś zmiana nazwy dokonana na podstawie ustawy nie ma wpływu na ważność dokumentów zawierających nazwę dotychczasową.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego. Termin wejścia w życie zarządzenia, ze względu na ważny interes państwa i przytoczoną wyżej argumentację, dotyczącą podstawowych założeń ustawy, oraz z uwagi na beczynność Miasta, w zakresie zmiany nazwy, czyni zadość zasadom demokratycznego państwa prawnego, o których mowa w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1523).

Jednocześnie, na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 3 ust. 4 ustawy w związku z art. 98 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875), pouczam, że na zarządzenie zastępcze Miastu przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w terminie 30 dni od dnia doręczenia, wnoszona za pośrednictwem organu, który skarżone zarządzenie wydał.

WOJEWODA MAZOWIECKI

Zdzisław Szipera